

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ. ΤΟΥ ΘΩΜΑ ΚΑΣΣΕΛΟΥΡΗ

Submitted by user-1 on Κυρ, 13/12/2009 - 23:23

- [Σχολικά βιβλία](#) [1]
- [Κριτική στα νέα βιβλία](#) [2]

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ Του Θωμά Κασσελούρη

Πλαίσιο ανάλυσης

Βασική μας θέση στην κριτική προσέγγιση των νέων βιβλίων του μαθήματος των Ύμας εδράζεται από το γεγονός ότι το μάθημα των θρησκευτικών είναι από τη φύση του αντιεπιστημονικό. Υπερασπίζεται τη θρησκεία που δεν είναι τίποτα άλλο παρά η φανταστική αντανάκλαση στα κεφάλια των ανθρώπων εξωτερικών δυνάμεων που κυριαρχούν επάνω τους στην καθημερινή ζωή και όπου οι γήινες δυνάμεις παίρνουν τη μορφή εξωγήινων.

Ο μαρξισμός θεωρεί τη θρησκεία κοινωνικά καθορισμένο και γι' αυτό ιστορικά παροδικό φαινόμενο. Σε μεγάλη χρονική περίοδο της ανθρώπινης ιστορίας οι άνθρωποι δεν ήξεραν καμιά θρησκεία. Πρωτοφανερώθηκε σε ορισμένο στάδιο όπου είχε φτάσει η εξέλιξη του πρωτόγονου κοινοτικού συστήματος και ήταν έκφραση της αδυναμίας του ανθρώπου μπροστά στις φοβερές και ακατανόητες δυνάμεις της φύσης. Αλλά και όταν κάνει την εμφάνισή της η ταξική κοινωνία, οι ρίζες της θρησκείας είναι δεμένες προπάντων με την αδυναμία των ανθρώπων μπροστά στις αυθόρμητες διαδικασίες της κοινωνικής εξέλιξης, με την εκμετάλλευση και τη φτώχεια των μαζών. Ο Μαρξ στο Εβραϊκό Ζήτημα γράφει χαρακτηριστικά: «Δε βλέπουμε πια τη θρησκεία τη βάση, αλλά το φαινόμενο των κοσμικών ορίων. Για αυτό εξηγούμε τη θρησκευτική υποταγή των ελεύθερων πολιτών με την επίγεια υποταγή τους... Δε μετατρέπουμε τα κοσμικά ζητήματα σε θεολογικά. Μετατρέπουμε τα θεολογικά ζητήματα σε κοσμικά. Αφού για ένα μεγάλο διάστημα η ιστορία είχε διαλυθεί στην πρόληψη, εμείς διαλύουμε την πρόληψη στην ιστορία. Το ζήτημα των σχέσεων πολιτικής χειραφέτησης και θρησκείας γίνεται για μας ζήτημα σχέσεων πολιτικής χειραφέτησης και ανθρώπινης χειραφέτησης»

Σύμφωνα με τα λόγια του Λένιν, η θρησκεία δεν είναι τίποτα άλλο παρά «μια από τις μορφές της πνευματικής καταπίεσης, που έπεφτε παντού και πάντοτε στις λαϊκές μάζες, τις συντετριμμένες από την αιώνια εργασία για τους άλλους, από τη φτώχεια και την απομόνωση» και ο «θεός είναι ιστορικά και εγκόσμια πρώτα από όλα σύμπλεγμα ιδεών, που γεννήθηκαν από τη σύνθλιψη του ανθρώπου και της εξωτερικής φύσης και από την ταξική καταπίεση, σύμπλεγμα ιδεών που παγιώνουν αυτή τη σύνθλιψη και αποκοιμίζουν την ταξική πάλη».

Με βάση αυτές τις παραπάνω αφετηρίες οριοθετούμε και το περίγραμμα της μελέτης μας. Τα θρησκευτικά και η θεολογία ως τομέας των κοινωνικών επιστημών δεν εκφράζουν τίποτα άλλο παρά την αντίληψη για τον ένα παντοδύναμο θεό, βασιλέα των ουρανών, που όπως λέει ο Ένγκελς διαμορφώθηκε σαν «αντανάκλαση του ενός δεσποτάτου της Ανατολής». Συνεπώς τα θρησκευτικά δεν κάνουν τίποτα άλλο παρά να χρησιμοποιούν τον ιδεαλισμό για να αποδείξουν φιλοσοφικά την ύπαρξη του θεού, να εξωραίσουν και να συγκαλύψουν το περιεχόμενο της ιδέας του θεού, να τον παρουσιάσουν με τη μορφή της απόλυτης ιδέας, της παγκόσμιας βούλησης, κάποιας απρόσωπης λογικής αρχής.

Γίνεται φανερό, λοιπόν, ότι η κριτική προσέγγισή μας διαφοροποιείται από ό,τι επιχειρούμε στα υπόλοιπα σχολικά εγχειρίδια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Επιδιώκουμε την αποκάλυψη τόσο των ακραίων στοιχείων του θρησκευτικού ιδεαλισμού που ενυπάρχουν μέσα σε αυτά, καθώς και του τρόπου που επιχειρείται να επιτευχθεί η ιδεολογική υποταγή του υπό εκπαίδευση μαθητικού πληθυσμού, τόσο στο ίδιο το μάθημα, όσο και σε σχέση με τις διαθεματικές διασυνδέσεις που επιχειρούνται με τα υπόλοιπα. Γίνεται, επίσης, φανερό, ότι το κριτήριο της μελέτης μας δεν είναι ουδέτερο και αντιμετωπίζει το μάθημα των Θρησκευτικών ως μια ακραία περίπτωση κατηχητισμού και θρησκευτικής ενδογαμίας μέσα στο σχολείο.

1. ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ- βιβλία δασκάλου

Η συγγραφή των νέων βιβλίων των θρησκευτικών (βιβλίων δασκάλου και σχολικών εγχειριδίων για τις τάξεις Γ', Δ', Ε' και ΣΤ') καθώς και η παραγωγή υποστηρικτικού υλικού στηρίζονται στα νέα Διεπιστημονικά Ενιαία Πλαίσια Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και στα νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) που ισχύουν από το 2003.^[2]

Με βάση τα ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ, η *θρησκευτική εκπαίδευση* των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου συνιστά «όρο της ηθικής και πνευματικής τους ανάπτυξης και έχει ύψιστη κοινωνική σημασία και συντελεί στην ολοκληρωμένη μόρφωσή τους». Χωρίς να θεμελιώνεται επιστημονικά ως θέση, αναγράφεται ότι ένας τέτοιος προσανατολισμός αναγνωρίζεται διεθνώς. Από πού αναγνωρίζεται άραγε; Μήπως από τα εκκλησιαστικά ιερατεία των διαφόρων χωρών; Μα τότε δεν αποτελεί επιστημονική θέση αλλά παραδοχή που *arriori* τίθεται για να καθορίσει τη δομή και τη φιλοσοφία των ΔΕΠΠΣ. Αντίκειται δε στο άρθρο 13 του Συντάγματος και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ξεχνούν ασφαλώς οι συντάκτες των ΔΕΠΠΣ ότι σε πρόσφατη διακήρυξη 56 Εθνικών Ακαδημιών του κόσμου τονίζεται ότι ανθρωπότητα πρέπει να ξεφύγει από τη θεολογική και μυθολογική ερμηνεία της προέλευσης του κόσμου. Η παραπάνω αντιεπιστημονική θέση συμπληρώνεται με την παραδοχή ότι η θρησκευτική εκπαίδευση των παιδιών «πραγματοποιείται και στο πλαίσιο κι άλλων θεσμών (οικογένεια, εκκλησία) και η παροχή της στο σχολικό περιβάλλον λειτουργεί συμπληρωματικά και συντελεί στην ολοκληρωμένη μόρφωσή τους». Με λίγα λόγια τα ΔΕΠΠΣ συστηματοποιούν και κατευθύνουν στο σχολικό περιβάλλον το γενικότερο θρησκευτικό συναίσθημα (που κι αυτό με τη σειρά του καθορίζεται από τις γενικότερες λειτουργίες αναπαραγωγής και διατήρησης του ταξικού χαρακτήρα του κοινωνικού συστήματος) και από επιστημονική άποψη θα είχε ενδιαφέρον μόνο σε σχέση με τον κοινωνικό ρόλο της θρησκείας στην πορεία εξέλιξης των ανθρώπινων κοινωνιών και στα πλαίσια του γνωστικού αντικείμενου του μαθήματος της Θρησκευσιολογίας.

Στις βασικές αρχές και τη δομή των ΔΕΠΠΣ περιλαμβάνονται:^[3]ΜτΘ) β) οι άξονες του γνωστικού περιεχομένου (Α.Π.Σ.), γ) οι γενικοί σκοποί, αξίες και δεξιότητες που καλλιεργούνται στο πλαίσιο του μαθήματος, δ) οι ενδεικτικές θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες που διαχέονται στα σχολικά εγχειρίδια για κάθε τάξη και ε) οι θεματικές ενότητες, ενδεικτικές δραστηριότητες και προτεινόμενα σχέδια εργασίας για κάθε τάξη. Τις αρχές αυτές θα τις αναλύσουμε στη συνέχεια κατά τάξη και ενότητα. Αυτό, όμως, που πρέπει εκ των προτέρων να αναλύσουμε και να κρατήσουμε ως βασική θέση για την περαιτέρω ανάλυσή μας σχετίζεται με το περιεχόμενο της *θρησκευτικής συνείδησης*. α) οι γενικοί σκοποί της διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών (

Για το μαρξισμό, γενικά, η *συνείδηση* είναι αποτέλεσμα της κοινωνικής και παραγωγικής δραστηριότητας του ανθρώπου και έχει άμεση σχέση με τη *γλώσσα* και την *επικοινωνία*. Η συνείδηση του ανθρώπου όμως «όχι μόνο αντανακλά τον αντικειμενικό κόσμο, αλλά και τον δημιουργεί» (Λένιν) και η θρησκεία δεν είναι τίποτε άλλο παρά ειδική μορφή κοινωνικής συνείδησης με κύριο γνώρισμά της, την πίστη στο υπερφυσικό και «μια από τις μορφές της πνευματικής καταπίεσης, που έπεφτε παντού και πάντοτε στις λαϊκές μάζες, τις συντριμμένες από την αιώνια εργασία για τους άλλους, από τη φτώχεια και την απομόνωση». Πολύ νωρίτερα, ο Κ. Μαρξ στη Γερμανική Ιδεολογία χαρακτηρίζει ως *ψευδή συνείδηση* την ιδεολογία των ταξικών κοινωνιών, δηλαδή την πλαστή συνείδηση που έχουν τα μέλη της εργατικής τάξης για τον εαυτό τους και για την κοινωνία και με σκοπό να αποκρύψουν τον εκμεταλλευτικό χαρακτήρα του καπιταλιστικού συστήματος. Για τον Μαρξ οι εκπρόσωποι, κύρια της θρησκείας αλλά και άλλων θεσμών (δικαίου, φιλοσοφίας, τέχνης κλπ) επιφορτίζονται με αυτό το καθήκον, της υπεράσπισης δηλαδή των συμφερόντων της άρχουσας τάξης. Συνεπώς, η έννοια *θρησκευτική συνείδηση* δεν έχει επιστημονικό έρεισμα σε σχέση με τη διαμόρφωση μιας ενεργούς προσωπικότητας που έχει ως σκοπό να προσανατολίζει τη δράση της στη συλλογική- επαναστατική αλλαγή του υπάρχοντος κόσμου. Αντίθετα σχετίζεται αποκλειστικά στη διαμόρφωση μιας παθητικής προσωπικότητας, που θα ερμηνεύει και θα δρα με βάση τα κυρίαρχα κοινωνικοποιητικά σχήματα, της αποδοχής των όρων αναπαραγωγής του εκμεταλλευτικού χαρακτήρα του υπάρχοντος κόσμου και θα στέκεται με «κριτικό» πνεύμα σε ορισμένες από τις πιο ακραίες και άδικες πλευρές του. Το ρόλο αυτό καλούνται να παίξουν τα νέα ΔΕΠΠΣ και μέσα από τις λεγόμενες διαθεματικές προσεγγίσεις συσκοτίζεται την αντιεπιστημονική δομή και φιλοσοφία που εκφράζουν.

Οι παραπάνω στόχοι των ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ εξειδικεύονται στα *βιβλία του δασκάλου* (βδ). Τα βδ περιλαμβάνουν τόσο σε γενικό επίπεδο όσο και αναφορικά με κάθε ενότητα τους επιμέρους στόχους, εποπτικό υλικό, παραθέματα, πρόσθετη βιβλιογραφία, διευθύνσεις από το διαδίκτυο, απαντήσεις για τις δραστηριότητες στο βιβλίο του μαθητή (βτμ), καθώς επίσης και προτάσεις για εναλλακτικούς τρόπους αξιολόγησης. Επίσης δίνεται πρόσθετη πληροφόρηση στο δάσκαλο για το θεολογικό περιεχόμενο των ενοτήτων, συγκεκριμένες θεολογικές ερμηνείες και υποδείξεις και τρόπους παρουσίασης του περιεχομένου του κάθε μαθήματος. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στις βασικές διαθεματικές έννοιες που μπορούν να αναπτυχθούν καθώς και για τις διάφορες συνδέσεις με την καθημερινή ζωή ή με συγκεκριμένες θεματικές περιοχές των άλλων μαθημάτων.

Συνοπτικά: Τα ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ και η δομή του σχολικού προγράμματος καθορίζουν τον ιδεαλιστικό χαρακτήρα του ΜτΘ και αποσκοπούν στη συγκρότηση της θρησκευτικής ταυτότητας του μαθητή και με τον τρόπο αυτό τη

δημιουργία μιας αυστηρά ελεγχόμενης «κριτικής» σκέψης που θα ταξινομεί, ιεραρχεί και κωδικοποιεί κατά έναν ορισμένο τρόπο (βλ. ιδεαλιστικό) την αντικειμενική πραγματικότητα κάτω από το πρίσμα του «δημιουργού και παντοδύναμου Θεού». Η φιλοσοφία των ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ καθορίζει το περιεχόμενο τόσο του βδ που λειτουργεί ως κλειστό σχέδιο εργασίας (curriculum), όσο και των νέων σχολικών εγχειριδίων. Τα βιβλία δασκάλου κωδικοποιούν τις παραπάνω αρχές, στόχους και σκοπούς και με τη μορφή των curriculum (κατευθυνόμενα σχέδια εργασίας) προσανατολίζουν σε αποδεκτές για τα ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ μορφές διδασκαλίας.

2. Τα νέα βιβλία του μαθήματος των θρησκευτικών[4]

2.1. Γ΄ Δημοτικού: «Η ζωή με το Χριστό»

α΄ κεφάλαιο: Ο Θεός είναι μαζί μας	4 κεφάλαια
β΄ κεφάλαιο: Το δώρο της ζωής	5 κεφάλαια
γ΄ κεφάλαιο: Η ζωή θέλει αγάπη και αγώνα	7 κεφάλαια
δ΄ κεφάλαιο: Ο Χριστός έρχεται κοντά μας	4 κεφάλαια
ε΄ κεφάλαιο: Η χαρά για τη ζωή	7 κεφάλαια
στ΄ κεφάλαιο: Η ζωή με τους γύρω μας	7 κεφάλαια
ζ΄ κεφάλαιο: Τα Πάθη και η Ανάσταση του Χριστού	5 κεφάλαια
η΄ κεφάλαιο: Γιορτές μετά το Πάσχα	4 κεφάλαια
ΣΥΝΟΛΟ	43 κεφάλαια (51 πριν)

Κεφάλαιο Α΄: «Ο Θεός είναι μαζί μας»:

Στο κεφάλαιο αυτό επιδιώκεται τα παιδιά να γνωρίσουν ότι «ο Θεός είναι μαζί μας και αγαπά τον άνθρωπο και τον κόσμο, συνοδεύει και ευλογεί τη ζωή». Πιο συγκεκριμένα στο *πρώτο μάθημα* «Ο Αγιασμός στο σχολείο μας» τα παιδιά μαθαίνουν για το σκοπό του αγιασμού, τα μέσα και τα ειδικά άμφια που χρησιμοποιεί ο ιερέας (νερό, βασιλικός, σταυρός, θυμιατό, πετραχήλι) καθώς επίσης την ειδική ορολογία (Ακολουθία, Αγιασμός, Ευχολόγιο) και το Απολυτίκιο του Σταυρού. Ζητείται, επίσης από τους μαθητές να σχηματίσουν το σταυρό μέσα από ειδική δραστηριότητα, ενώ ως συμπέρασμα ζητείται να μάθουν ότι «για κάθε καινούριο και σπουδαίο γεγονός της ζωής μας ζητάμε την ευλογία του Θεού».

Στο *δεύτερο μάθημα* «Ο Σταυρός: Το σύμβολο των χριστιανών» αναφέρεται στο σταυρό που αποτελεί «το πιο σπουδαίο σύμβολο των χριστιανών πάνω στο οποίο ο Χριστός μαρτύρησε για όλους τους ανθρώπους» και τα παιδιά παροτρύνονται να φορούν το βαπτιστικό τους σταυρό μέχρι το θάνατό τους γιατί «μας θυμίζει πως ανήκουμε στη μεγάλη οικογένεια του Χριστού, την Εκκλησία». Παράλληλα οι μαθητές καλούνται να μάθουν να κάμουν σωστά το σταυρό τους, ενώ υπάρχει σε περιληπτική μορφή κείμενο σχετικά με την «εύρεση και την Ύψωση του Τιμίου Σταυρού».

Στο *τρίτο μάθημα* «Ο Θεός είναι κοντά μας» γίνεται λόγος για την αγάπη και τη στοργή που δείχνει ο Θεός στους ανθρώπους και ειδικά στα παιδιά «που είναι ευλογημένα από το Χριστό» και για αυτό «ο Χριστός καλεί τους ανθρώπους να γίνουν αθώοι όπως τα μικρά παιδιά, για να γνωρίσουν τη βασιλεία του Θεού».

Στο *τέταρτο μάθημα* «Η προσευχή είναι επικοινωνία με το θεό» οι μαθητές εισάγονται στην έννοια της *επικοινωνίας* που ορίζεται ως «συνάντηση και συνομιλία με το Θεό μέσω της προσευχής για να παρακαλέσουμε και να ευχαριστήσουμε το Θεό για όσα μας προσφέρει» και γιατί «η προσευχή είναι τροφή της ψυχής». Οι μαθητές καλούνται να μάθουν τη γνωστή Κυριακή Προσευχή, ενώ με τον εκκλησιασμό «οι μαθητές πηγαίνουν με το σχολείο στην εκκλησία γιατί εκεί μπορούν να ευχαριστήσουν όλοι το Θεό για τη χαρά που νιώθουν στο σχολείο, για τις γνώσεις, τις φιλίες και την αγάπη όλων».[5]

Κεφάλαιο Β΄: Το δώρο της ζωής

Στο *όγδοο μάθημα* « Η γέννηση ενός παιδιού είναι δώρο στην οικογένεια» διαπραγματεύεται το «θαύμα της γέννησης» το οποίο όμως είναι «ένα μεγάλο δώρο του Θεού, η ζωντανή απόδειξη της αγάπης και της δύναμής του», γι' αυτό και χάρισε στους άτεκνους Αβραάμ Σάρρα (κείμενο από την ΠΔ) ένα μωρό. Πάλι καλά που δεν αναφέρεται η γνωστή ιστορία με τον πελαργό! Γι' αυτό το λόγο «όταν γεννηθεί ένα παιδί, ο ιερέας της ενορίας διαβάσει ευχές στο νεογέννητο, σαράντα μέρες μετά τη γέννησή του». Δεν λείπει όμως και αναφορά στα εγκαταλελειμμένα παιδιά, που «για διάφορες αιτίες τα εγκαταλείπουν οι γονείς τους ή τα χτυπούν ή δε νοιάζονται γι' αυτά». Παράλληλα υπάρχει και κείμενο από τη παιδική λογοτεχνία («Ο Τριγωνοφαρούλης», Β. Ηλιοπούλος) όπου γίνεται προσπάθεια να τονιστεί η διαφορετικότητα του κάθε παιδιού.

Στο *ένατο μάθημα* «Όλα τα παιδιά του κόσμου είναι αδέρφια», ξεδιπλώνονται τα κύρια επιχειρήματα του θρησκευτικού ιδεαλισμού. «Κάθε παιδί έρχεται Πάτερ ημών για να μας θυμίσουν πως ο Θεός είναι ο πατέρας όλων μας κι εμείς αδέρφια, παιδιά της ίδιας της οικογένειας». Ενώ, όμως, τονίζεται με σαφήνεια πως πρέπει τα παιδιά να ερμηνεύουν τη γέννηση ενός νέου ανθρώπου, επιχειρείται αμέσως μετά να προσανατολιστεί η παιδική προβληματική προς μια ορισμένη κατεύθυνση, αναφορικά με τα προβλήματα που συναντώνται σε πολλές χώρες του κόσμου, όπου τα δικαιώματα των παιδιών καταπατούνται: «Πολλά παιδιά υποφέρουν και ζουν δυστυχισμένα, επειδή κάποιοι μεγάλοι τους συμπεριφέρονται με σκληρότητα. Οι πόλεμοι, η φτώχεια, η προσφυγιά και η θλίψη σκοτεινιάζουν τα παιδικά προσωπάκια, όπως τα σύννεφα σκοτεινιάζουν τον ουρανό».

Τόσο εύκολα και τόσο απλά ξεπερνιούνται οι αιτίες που γεννούν αυτά τα προβλήματα και ασφαλώς βρίσκονται στο εκμεταλλευτικό ταξικό σύστημα που ζουν σήμερα τα παιδιά. Αλλά για τους χριστιανούς «δεν υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους», «δεν υπάρχει Ιουδαίος και ειδωλολάτρης, δεν υπάρχει δούλος και ελεύθερος, δεν υπάρχει άντρας και γυναίκα, όλοι είμαστε ένας χάρη στον Ιησού Χριστό» (Απόστολος Παύλος). Με βάση αυτή την αυτοαναγόρευση της εκκλησίας σε γνήσιο εκπρόσωπο της αρχής της ισότητας, τα παιδιά καλούνται να πληροφορηθούν ότι η ορθόδοξη ιεραποστολική εκκλησία επιτελεί σημαντικό έργο σε χώρες που αντιμετωπίζουν έλλειψη τροφίμων, φαρμάκων, νερού, βιβλίων κλπ αυτόνομα ή και παράλληλα με άλλες διεθνείς οργανώσεις (UNICEF, Ερυθρός Σταυρός).

Κεφάλαιο Γ': Η ζωή θέλει αγάπη και προσπάθεια

Στο δέκατο μάθημα «Ο άνθρωπος συνεργάτης του Θεού» αναφέρεται στο γνωστό μύθο για τον Αδάμ, την Εύα και τον κήπο της Εδέμ. Χωρίς καμιά εξήγηση και σε αντιδιαστολή με ό,τι διαφορετικό μαθαίνουν από την ιστορία για τη δημιουργία της γης, τα παιδιά πληροφορούνται σχετικά με τη θείκη προέλευση του κόσμου: «Πριν από πάρα πολλά χρόνια, τα ωραία και τα θαυμαστά που στολίζουν τη γη μας δεν υπήρχαν. Σκοτάδι και παγωνιά ήταν παντού. Η δημιουργία όλων αυτών που μας δίνουν χαρά και ζωή κράτησε καιρό. Αυτό τον όμορφο κι ευλογημένο κόσμο ο θεός τον ετοίμασε με αγάπη για τον άνθρωπο που ήταν το τελευταίο δημιούργημά του Θεού. Το σώμα του άντρα το έφτιαξε από το χώμα της γης και τον ονόμασε Αδάμ. Φύσηξε στο πρόσωπό του τη θείκη πνοή για να μπορεί να τον ακούει και να του μιλά και για να επικοινωνούν οι άνθρωποι μεταξύ τους και να συνεργάζονται. Από την πλευρά του Αδάμ δημιούργησε τη γυναίκα, που ονομάστηκε Εύα, δηλαδή ζωή. Οι δυο τους λέγονται πρωτόπλαστοι και έγιναν η πρώτη οικογένεια. Ο κήπος της Εδέμ ήταν ένα πανέμορφο μέρος. Όλα τα αγαθά της γης ήταν στη διάθεσή τους. Στον άνθρωπο έμεινε μόνο να καλλιεργεί τη γη και να έχει την ευθύνη για τη φύση. Η εργασία στον Παράδεισο ήταν μια ευχάριστη απασχόληση χωρίς κόπο και ιδρώτα». Τέτοιου είδους αντιεπιστημονικά επιχειρήματα καλούνται οι μαθητές να μάθουν. Όμως, το πιο εξωφρενικό είναι ότι δίνεται για πρώτη φορά η ιστορικογραφική με τη χρονολογία της γέννησης του Χριστού ως αρχή με το δεξί βέλος μέχρι σήμερα και το αριστερό μέχρι τη δημιουργία του Αδάμ και της Εύας! Και ονομάζεται ιστορική γραμμή!

Στο ενδέκατο μάθημα «Χαρίσματα του ανθρώπου» επιχειρείται να τονιστεί ότι «ο άνθρωπος ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα πλάσματα που δημιούργησε ο Θεός γιατί έχει το νου, τη συνείδηση, την ελευθερία και την ικανότητα να δημιουργεί και όλα αυτά είναι χαρίσματα του Θεού που καλλιεργούνται για το δικό μας καλό και των άλλων»!

Στο δωδέκατο κεφάλαιο «Ο Θεός ευλογεί τη δημιουργική εργασία» τονίζεται η θείκη σημασία της εργασίας, η οποία «είναι ευλογημένη από το Θεό» «γι' αυτό ο Χριστός και οι Απόστολοι εργάζονταν». Τα παιδιά πρέπει επίσης να μάθουν ότι «οι άνθρωποι, όταν μικροί, καλλιεργούν τα χαρίσματά τους, ώστε μεγαλύτεροι να εργαστούν στο επάγγελμα που τους ταιριάζει καλύτερα», αλλά και ότι «όταν συνεργάζονται οι άνθρωποι δημιουργούν έργα πολιτισμού».

Στο δέκατο τρίτο μάθημα «Όταν η ζωή μας κινδυνεύει» αναφέρεται στο πως «ο Θεός με θαυματουργικό τρόπο έσωσε τους Ισραηλίτες στην έρημο μετά την αιγυπτιακή αιχμαλωσία και στο πώς ο Χριστός, η Παναγία και οι Άγιοι είναι βοηθοί και συμπαραστάτες των ανθρώπων». Δυο στοιχεία προξενούν ιδιαίτερη εντύπωση στο κεφάλαιο αυτό: Επανεμφανίζεται η ιστορικογραφική όπου το αριστερό βέλος δείχνει την περίοδο που έζησε ο Μωυσής. Επίσης και στα πλαίσια της διαθεματικότητας αναφέρεται ότι στα χρόνια του β' παγκοσμίου πολέμου ο Ορχομενός Βοιωτίας σώθηκε διότι τα γερμανικά τανκς σταμάτησαν λίγο πριν φτάσουν στο ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου χάρη στη θαυμαστή βοήθεια της Παναγίας!

Στο δέκατο τέταρτο μάθημα «Οι σχέσεις μας με τους άλλους και με το Θεό» δίνεται συνέχεια στην προηγούμενη αναφορά για τον εκλεκτό λαό του θεού, τους Ισραηλίτες. «Ο Θεός κάλεσε το Μωυσή στην έρημο και του έδωσε τις Δέκα Εντολές. Με απλά λόγια τους υπενθύμισε ότι αυτός τους ελευθέρωσε από τη δουλεία των Αιγυπτίων και δεν πρέπει να εμπιστεύονται θεούς ψεύτικους, τα είδωλα. Έκαναν μια συμφωνία. Αν οι Ισραηλίτες ακολουθούσαν τις εντολές θα είχαν το θεό βοηθό τους, θα γίνονταν συνεργάτες του. Οι Δέκα Εντολές έγιναν για τους Ισραηλίτες νόμος για να ζήσουν ειρηνικά και να προκόψουν στη νέα τους πατρίδα». Οι παραπάνω εντολές αναφέρονται περιληπτικά στο β.μ. και ζητείται ως δραστηριότητα να ζωγραφίσουν οι μαθητές κάθε μια με διαφορετικό χρώμα! Στο κείμενο αυτό, το αριστερό βέλος της ιστορικογραφικής δείχνει «Δέκα Εντολές».

Στο δέκατο πέμπτο μάθημα «Η Κιβωτός της αγάπης» περιγράφεται το μυθικό στοιχείο του κατακλισμού της κιβωτού του Νώε και το οποίο τοποθετείται στην ιστορικογραφική δεξιοτέρα από τις Δέκα Εντολές. Ως συμπέρασμα του κεφαλαίου τονίζεται ότι «όταν ο κόσμος κινδυνεύει να χαθεί εξαιτίας της απομάκρυνσης του ανθρώπου από το Θεό, τότε εκείνος παρεμβαίνει και τον σώζει».

Στο δέκατο έκτο μάθημα «Η εμπιστοσύνη στο Θεό» ενοχοποιείται όλη η προϊστορική περίοδος της ανθρωπότητας και με τρόπο πραγματικά αντιπαιδαγωγικό επιχειρείται να τρομοκρατηθούν τα παιδιά, ως αφετηρία για την εξαγωγή του συμπεράσματος ότι ο Θεός σταμάτησε και δε θέλει τη θυσία των ανθρώπων αλλά τη θυσία της καρδιάς: «Την εποχή του Αβραάμ οι άνθρωποι πίστευαν ότι θεός είναι τα είδωλα, τα φυσικά φαινόμενα όπως η βροχή, τα ουράνια σώματα, δηλαδή τ' αστέρια και οι πλανήτες. Προσπαθούσαν με θυσίες

ακόμη και μικρών παιδιών να ζητήσουν τη βοήθειά τους». Αλλά ο θεός διάλεξε τον Αβραάμ που ήταν φίλος του (!), και με το σταμάτημα της θυσίας του γιου του Ισαάκ ζητά την αγάπη και την εμπιστοσύνη των ανθρώπων.

Κεφάλαιο Δ': Με το Χριστό αλλάζει η ζωή

Στο δέκατο έβδομο μάθημα «Παναγία, η μητέρα του Χριστού» τα παιδιά μαθαίνουν ότι στο πρόσωπο της Παναγίας, που καταγόταν από τη γενιά του Δαβίδ, βγήκαν αληθινές όλες οι προφητείες για τον ερχομό του Μεσσία και Λυτρωτή των ανθρώπων. Εντύπωση προκαλεί οι συχνές αναφορές για τη βασιλική καταγωγή του Μεσσία αλλά και της Παναγίας που θα έφερνε στον κόσμο το Χριστό.

Στο δέκατο όγδοο μάθημα, «Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου» αναφέρεται στην εκδοχή για τη γέννηση του Χριστού: «Η Μαρία αρραβωνιάστηκε τον Ιωσήφ και ο Αρχάγγελος Γαβριήλ της εμφανίστηκε και της είπε ότι θα γεννήσει τον Υιό του Θεού. Η Παναγία δέχτηκε ταπεινά και ελεύθερα να γίνει Μητέρα του Θεού». Στο ίδιο κείμενο επιχειρείται η διασύνδεση με την επανάσταση του 1821 και «της διπλής γιορτής του έθνους».

Το δέκατο ένατο μάθημα «Ο Χριστός γεννιέται» αναφέρεται στη γέννηση του Χριστού που θεωρείται ότι είναι «το πιο θαυμαστό ξεκίνημα για ένα καινούριο κόσμο αλλά και η απόδειξη της αγάπης του Θεού για τον άνθρωπο». Η ιστορικογραφική στο αριστερό βέλος δείχνει την π.Χ. εποχή, ενώ παρατίθεται το απολυτικό των Χριστουγέννων στο πρωτότυπο και σε απόδοση.

Εικοστό μάθημα «Πώς γιορτάζονται τα Χριστούγεννα». Το βασικό κείμενο του μαθήματος αναφέρεται στο πώς «οι χριστιανοί γιορτάζουν σε ολόκληρη τη χώρα τα Χριστούγεννα» και στο πώς «κάθε περιοχή της Ελλάδας έχει τα δικά της χριστουγεννιάτικα έθιμα. Εντύπωση προκαλεί ότι παράλληλα με αποσπάσματα από τα κάλαντα των παιδιών, το στολισμό του χριστουγεννιάτικου δέντρου, τα φαναράκια κλπ. δίνονται οδηγίες για την εκτέλεση συνταγής «για το δικό μας χριστόψωμο».

Κεφάλαιο Ε': Η χαρά στη ζωή

Στο εικοστό πρώτο μάθημα «Ο Χριστός βαπτίζεται στον Ιορδάνη» δείχνεται πώς «ο Ιησούς μεγάλωνε και ζούσε όπως οι άλλοι άνθρωποι αλλά όλοι καταλάβαιναν ότι ήταν κάτι ξεχωριστό». Αλλά όμως «ο Ιησούς ζήτησε να βαπτισθεί από τον Ιωάννη τον Πρόδρομο ο οποίος τελικά κατάλαβε ποιος ήταν και αρνήθηκε. Όταν όμως ο Ιησούς του εξήγησε πιο είναι το σχέδιο του Θεού για τη σωτηρία του κόσμου, τότε δέχτηκε. Με τη βάπτιση του Ιησού φανερώθηκε ο Θεός ως Τριάδα αχώριστη: Πατέρας, Υιός και Άγιο Πνεύμα».

Στο εικοστό δεύτερο μάθημα «Η γιορτή των Θεοφανίων» το ενδιαφέρον δεν εστιάζεται τόσο σε αυτόν τον εορτασμό αλλά σε ένα αξιόλογο κείμενο σχετικά με τις παραδόσεις και τα έθιμα που ο λαός γιορτάζει τα «Φώτα».

Στο εικοστό τρίτο κεφάλαιο «Βαφτίσια, γιορτή χαράς», γίνεται λεπτομερή περιγραφή του μυστηρίου και επισημαίνονται ότι «με τη Βάπτισμα το μικρό παιδί μπαίνει στην οικογένεια του Χριστού και γίνεται Χριστιανός» και ότι ο νονός είναι ένα πολύ σημαντικό πρόσωπο για τη ζωή του παιδιού.

Στο εικοστό τέταρτο κεφάλαιο «Η ονομαστική μου γιορτή» ο μαθητής καλείται να ψάξει να βρει περισσότερα στοιχεία σχετικά με τη ζωή και το έργο του Αγίου που φέρει το όνομά του με προτροπές μάλιστα όπως «να μιμηθούμε την αρετή του».

Στο εικοστό πέμπτο κεφάλαιο «Το πανηγύρι της ενορίας μου» τονίζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ενορίας (κοινότητα πιστών, ναός, λιτανεία εικόνας του Αγίου, ιερέας) όπου το πανηγύρι «ενώνει τους πιστούς και δυναμώνει την αγάπη που υπάρχει μεταξύ τους».

Στο εικοστό έκτο κεφάλαιο «Θεία κοινωνία: Το Μυστήριο της αγάπης» παραλληλίζεται «το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας που ενώνει τους πιστούς με το Θεό με το κοινό οικογενειακό τραπέζι». Δίνονται μάλιστα και λεπτομερειακές οδηγίες για το «πώς μεταλαμβάνω»: «Όταν θέλω να μεταλάβω έχω συμφιλιωθεί με το Θεό, έχω νηστεύσει, περιμένω με υπομονή τη σειρά μου, λέω το όνομά μου και κάνω το σταυρό μου πριν και μετά»!

Στο εικοστό έβδομο κεφάλαιο «Οι Τρεις Ιεράρχες: Γιορτάζουν τα σχολεία» σημειώνεται με έμφαση ότι «ήταν παραδείγματα μορφωμένων και αγίων ανθρώπων, γεμάτοι αγάπη, θάρρος, υπομονή και σταθερότητα στη σωστή διδασκαλία της εκκλησίας». Παρατίθενται, επίσης, ορισμένες όμορφες, από λογοτεχνική σκοπιά, φράσεις

Κεφάλαιο ΣΤ': Η ζωή με τους γύρω μας

Στο εικοστό όγδοο κεφάλαιο «Ζούμε με τους άλλους» γίνεται μια εισαγωγή σε αντίθεση με την ενότητα σχετικά με τη θεϊκή προέλευση του κόσμου. Τονίζεται ότι «από τα πολύ παλιά χρόνια οι άνθρωποι σχηματίζουν τις πρώτες κοινωνίες και ενωμένοι ήταν πιο εύκολο να αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες που παρουσιάζονταν».

Αλήθεια, τα παιδιά δεν έμαθαν στα προηγούμενα κεφάλαια για τον αγγελικό κόσμο του Αδάμ, της Εύας και του κήπου της Εδέμ; Επίσης, δίνεται μεγάλη σημασία στις έννοιες της «συνεργασίας» και της «συμβίωσης» αποστεωμένες όμως από το πραγματικό τους περιεχόμενο που είναι η στράτευση στον αγώνα για έναν πιο δίκαιο κόσμο. Ζητείται μάλιστα από τα παιδιά να κάνουν ένα παιχνίδι- δρώμενο και αντιπαραθέτοντας έννοιες όπως «Ισότητα- Ανισότητα», «Αδικία- Δικαιοσύνη», «Αγάπη- Μίσος», «Σεβασμός- Συνεργασία» (αλήθεια, πως τίθεται το αντίθετο αυτό εννοιολογικό σχήμα; Μάλλον θα ήθελαν να γράψουν «Ατομισμός- Συνεργασία»), «Ειρήνη- Πόλεμος», «Συντροφιά- Μοναξιά», να τα γράψουν σε σπιρτόκουτα και αφού τα πετάξουν να πουν το καθένα με τη σειρά του δυνατά μια σκέψη για την κάθε μια λέξη. Όμως τα πράγματα επανέρχονται στον «φυσιολογικό» τους δρόμο όταν επισημαίνεται στα παιδιά ότι «ο Χριστός μαζί με τους μαθητές του μας έδειξε

πώς να ζούμε αγαπημένοι».

Στο *εικοστό ένατο κεφάλαιο* «Στην Οικογένεια μαθαίνουμε τη ζωή» το βάρος πέφτει στο να αποδεχτούν τα παιδιά ότι «το ξεκίνημα της οικογένειας γίνεται με το γάμο που ευλογείται από την εκκλησία» και ότι «η πίστη στο Θεό είναι πηγή δύναμης για κάθε οικογένεια». Στο κείμενο αυτό αναλύεται η έννοια της «σύγκρουσης», προφανώς από την πλευρά των ενδοοικογενειακών διενέξεων και η ανάλυση της λέξης ταυτίζεται με τις «διαμάχες» και τα «προβλήματα». Προφανώς, το κοινωνικοπολιτικό περιεχόμενο της έννοιας «σύγκρουση» δεν γίνεται αποδεκτό από τους συντάκτες του βιβλίου.

Στο *τριακοστό κεφάλαιο* «Με τους αληθινούς φίλους πλουτίζουμε τη ζωή» και μέσα από τα παραδείγματα του Ιωνάθαν και Δαβίδ, του Γρηγόριου Θεολόγου και Μ. Βασιλείου και του Χριστού που ανήγειρε το φίλο του Λάζαρο, τονίζεται ότι «ο Χριστός είναι ο πραγματικός δικός μας φίλος που πρέπει να τον εμπιστευόμαστε».

Στο *τριακοστό πρώτο κεφάλαιο* «Ο Θεός αγαπά και συγχωρεί» αναφέρεται στην παραβολή «του άσωτου γιου και σπλαχνικού πατέρα όπου ο Χριστός θέλησε να δείξει πόσο μεγάλη είναι η αγάπη του Θεού» Γι' αυτό το λόγο με την «Κυριακή προσευχή παρακαλούμε το Θεό να μας συγχωρέσει, αφού όμως έχουμε συγχωρέσει κι εμείς τα λάθη των άλλων». Στο ίδιο το κείμενο γίνεται αναφορά στην ταξική κατηγοριοποίηση της εποχής εκείνης λέγοντας για τον μικρότερο και άσωτο γιο: «Τότε θυμήθηκε πως οι εργάτες του πατέρα του ήταν πάντα χορτασμένοι». Αν τώρα το συνδέσουμε αυτό με το κεντρικό δίδαγμα του μαθήματος («όπως συγχωρεί εμάς ο Θεός, ας συγχωρέσουμε κι εμείς τους άλλους») δεν βγαίνει το συμπέρασμα ότι οι εργάτες αφού είναι χορτασμένοι συγχωρούν την εκμετάλλευση που υφίστανται από το αφεντικό τους;

Στο *τριακοστό δεύτερο κεφάλαιο* «Ο καλός Σαμαρείτης» το ενδιαφέρον εστιάζεται στη άσκηση «να αναφέρεις «καλούς «Σαμαρείτες» που έχεις γνωρίσει στην γειτονιά σου, στην ενορία σου». Ο προφανής σκοπός είναι να αναγνωρίσουν τα παιδιά στα πρόσωπα ορισμένων «καλοκάγαθων» χριστιανών το πρόσωπο του σύγχρονου Σαμαρείτη.

Το *τριακοστό τρίτο κεφάλαιο* έχει τίτλο «Η Αγία Φιλοθέη: Παράδειγμα καλοσύνης» κι αναφέρεται στη ζωή και της δράσης της στην «υπηρεσία των φτωχών και στην εκπαίδευση των παιδιών».

Στο *τριακοστό τέταρτο κεφάλαιο* «Το κακό ασχημίζει τη ζωή» έχει έντονο αντιπολεμικό χαρακτήρα. Ενώ, όμως ζητείται από τα παιδιά να βρουν σε εφημερίδες σχετικές φωτογραφίες ή άρθρα και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους γι' αυτά, δίνεται εξαρχής ο προσανατολισμός: «Όσοι προξενούν τον πόλεμο είναι σαν τα ζιζάνια και εμφανίζονται όταν απομακρύνονται από το Θεό». Λες και οι Μπους- Μπλερ και Σία δεν κάνουν τους ιμπεριαλιστικούς πολέμους τους στο όνομα του Θεού! Αλλά και όταν προσανατολίζονται οι μικροί μαθητές να δραστηριοποιηθούν για την ειρήνη «για να σώσουν τους εαυτούς τους, το περιβάλλον και το κακό που υπάρχει στον κόσμο», δίπλα στη φωτογραφία που δείχνει έναν μαθητή να κρατά το πλακάτ «ΘΕΛΩ ΕΙΡΗΝΗ ΚΙ ΟΧΙ ΠΟΛΕΜΟ», υπάρχει και άλλη από τοιχογραφία του Αγίου Όρους με τη σκηνή της «Αποκάλυψης».

Κεφάλαιο Ζ': Τα Πάθη και η Ανάσταση του Χριστού

Ολόκληρη η ενότητα είναι αφιερωμένη στα Πάθη και την Ανάσταση του Χριστού. (*Κεφάλαιο 35* «Αρχίζουν τα πάθη του Χριστού», *κεφ. 36* «Ο Ιησούς στο Σταυρό», *κεφ. 37* «Μεγάλη Παρασκευή: «Η ζωή εν τάφω», *κεφ. 38* «Χριστός Ανέστη!», *κεφ. 39* «Λαμπρή, μέρα ξέχωρης χαράς!»). Ειδικά για την «Ανάσταση» (*κεφάλαιο 3* «Χριστός Ανέστη!») τονίζεται στο β.μ. ότι είναι «η πιο σημαντική γιορτή της εκκλησίας μας. Ο θάνατος νικήθηκε! Τον νίκησε η ζωή! Όπως το φως νικάει το σκοτάδι! Ο Χριστός είναι το Φως και η Ζωή που μέσα μας γίνεται δύναμη για να νικήσουμε το θάνατο». Ενώ όμως, τονίζονται τα παραπάνω, εντύπωση προκαλεί ο παραλληλισμός ότι «ο θάνατος είναι πρόσκαιρος σαν τον ύπνο» για να σημειωθεί παρακάτω γιατί οι χριστιανοί ονομάζουν τα νεκροταφεία κοιμητήρια. Ενώ, λοιπόν, ο ύπνος είναι μια σημαντική βιοσωματική λειτουργία για κάθε έμβιο ον και ειδικά για τον άνθρωπο, στην περίπτωση των θρησκευτικών μετατρέπεται σε κάτι το εντελώς «πρόσκαιρο», δηλαδή μη απαραίτητο. Πολύ φθινό επιχείρημα! Αναφορικά με τις διαθεματικές δραστηριότητες, σημειώνεται ότι είναι πολύ λίγες (ιδίως στο κεφάλαιο) κι αναφέρονται στο να φτιάξουν οι μαθητές ένα λεύκωμα με παραδοσιακές λαμπριάτικες συνταγές για κουλουράκια και πώς βάζονται τα κόκκινα αυγά».

Κεφάλαιο Η': «Γιορτές μετά το Πάσχα»

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια: *Κεφάλαιο 40* «Ο Κύριός μου και Θεός μου», *κεφ. 41* «Ο Άγιος Γεώργιος», *κεφ. 42* «Η Ανάλυση του Χριστού», *κεφ. 43* «Κοσμάς και Δαμιανός: Ανάργυροι ιατροί». Από άποψη περιεχομένου συνδέει την περίοδο μετά την «Ανάσταση του Χριστού» με τα πρώτα χριστιανικά χρόνια και την «περίοδο των διωγμών». Αναφορικά με τον ιδεολογικό ρόλο της ενότητας μπορεί να σημειωθεί η επισήμανση του *κεφ. 40*, όταν ο Χριστός απευθυνόμενος στον άπιστο Θωμά του είπε: «Εσύ πίστευες γιατί με είδες. Ευτυχισμένοι όμως είναι εκείνοι που θα πιστέψουν χωρίς να με έχουν δει.» Και συνεχίζει το βμ: «Με τη φράση αυτή εννοούσε τους λαούς που θα πίστευαν αργότερα στο Χριστό». Ζητείται μάλιστα σε σχετική ερώτηση από τους μαθητές να γράψουν σε μια γραμμή(!) «τι σήμαινε η τελευταία αυτή φράση του Χριστού». Προφανώς αποδεκτές θα είναι οι απαντήσεις όπως «οι Έλληνες είναι ο εκλεκτός λαός του Χριστού», «όσοι λαοί δεν ακολουθούν το Χριστό είναι άπιστοι» κ.ο.κ. Βαθιά αντιστορική προσέγγιση που δε σέβεται ούτε το θρησκευτικό βίωμα του κάθε λαού.

Το βιβλίο μαθητή, τέλος, κλείνει με το «Γλωσσάρι» και τις πηγές του εικονιστικού υλικού που έχει

χρησιμοποιηθεί

2.2. Δ΄ Δημοτικού: «Η πορεία μας στη ζωή»

α΄ κεφάλαιο: Το ξεκίνημα	4 κεφάλαια
β΄ κεφάλαιο: Αυτοί που έδειξαν και βάδισαν το δρόμο	8 κεφάλαια
γ΄ κεφάλαιο: Νέος δρόμος, καινούρια ζωή	8 κεφάλαια
δ΄ κεφάλαιο: Συνεχίζουμε όλοι μαζί	7 κεφάλαια
ε΄ κεφάλαιο: Στην πορεία ξεπερνάμε τα εμπόδια	4 κεφάλαια
στ΄ κεφάλαιο: Η εκκλησία πορεύεται σε όλο τον κόσμο	5 κεφάλαια
ζ΄ κεφάλαιο: Επίκαιρα	5 κεφάλαια
ΣΥΝΟΛΟ κεφάλαια	41 κεφάλαια (πριν 47)

Στο κεφάλαιο Α΄ «Το ξεκίνημα» τίθενται ως στόχοι να μελετήσουν τα παιδιά τη ζωή του χριστιανού ως πορεία προς το Θεό. Στο *πρώτο μάθημα* «Τα πρώτα βήματα» τα παιδιά μαθαίνουν για «έμπιστους» και «πιστούς» ανθρώπους, όχι μόνο στα πρόσωπα της οικογένειάς τους και του σχολείου τους αλλά και της ενορίας τους. Όχι ότι τα πρόσωπα αυτά δεν είναι άνθρωποι καλών προθέσεων, αλλά δεν υπάρχουν και άλλες κοινωνικές ομάδες άνθρωποι που «για κάθε ξεκίνημα στη ζωή μας είναι πολύτιμη και πρέπει να τους εμπιστευόμαστε»; Μήπως στους λαϊκούς πολιτιστικούς συλλόγους, στα εργατικά συνδικάτα δεν υπάρχουν και μόνο η εκκλησία συγκεντρώνει την «αφρόκρεμα» της κοινωνίας; «Πού οδηγεί ο δρόμος;» είναι ο τίτλος του *δεύτερου* μαθήματος και σκοπός της ζωής του χριστιανού είναι να βαδίζει το δρόμο του Χριστού. Ο παραλληλισμός όμως αυτού του σκοπού με τον αθλητή που «τρέχει και υπερπηδά τα εμπόδια» και με τον «καπετάνιο που χαράζει την ορθή πορεία» καταδειχνει την προσπάθεια των συντακτών του βιβλίου να ορθώσουν την εκκλησία και τους εκπροσώπους της, ως τους αποκλειστικούς και γνήσιους συνοδοιπόρους των μικρών παιδιών, ικανούς να τους κατευθύνουν στον ορθό δρόμο. Και εμείς που νομίζαμε ότι με τα νέα ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ θα ανανεωθεί, έστω και στο ελάχιστο η θρησκευτική προπαγάνδα, μάλλον κάναμε λάθος. Και στο *τρίτο μάθημα* « Βαδίζουμε όλοι μαζί» ζητείται από τα παιδιά να γίνουν δημοσιογράφοι και να πάρουν συνέντευξη από την ιερέα της ενορίας για την προσφορά της εκκλησίας στους ανήμπορους και φτωχούς. Επιπρόσθετα ζητείται να οργανώσουν μικρό παζάρι για να μαζέψουν χρήματα που θα τα προσφέρουν στο εκκλησιαστικό τραπέζι για τους φτωχούς «σπίτι της γαλήνης» ή να στηρίξουν μια φτωχή οικογένεια ή ένα ορφανοτροφείο. Αλλά μέχρι εκεί. Καμιά αναφορά για τις αιτίες που γεννούν αυτά τα προβλήματα. Και δεν υποστηρίζουμε ότι τα παιδιά δεν πρέπει να μάθουν να συμπαραστέκονται στον πόνο και τη δυστυχία των συνανθρώπων τους, αλλά εδώ πρόκειται για μια εμφανή προσπάθεια να ταυτιστεί η προσπάθεια αυτή αποκλειστικά μέσω της εκκλησίας και να περιοριστεί η παιδική προβληματική στον ευσπλαχνισμό και τη φιλανθρωπία. Στο *τέταρτο μάθημα* επισημαίνονται οι κανόνες αυτής της πορείας μέσα από δυο παραδείγματα: Όταν κάποιος δε φορεί ζώνη στο αυτοκίνητο παραβιάζει τους κανόνες οδικής συμπεριφοράς και τιμωρείται. Τι θα γινόταν σε έναν ποδοσφαιρικό αγώνα αν δεν υπήρχε ο διαιτητής; (λες και όταν υπάρχει όλα κυλούν ομαλά). Έτσι λοιπόν και για να βαδίσουμε σωστά το δρόμο του Χριστού χρειάζεται να υπακούσουμε στις εντολές και στους κανόνες που μας δίδαξε. Σημειώνουμε το ρήμα στην υποτακτική που χρησιμοποιείται: «να υπακούσουμε» κι όχι «να ακολουθήσουμε», «να χρησιμοποιούμε». Η χρήση του ρήματος αυτού δεν εμπεριέχει την εθελούσια συστράτευση σε έναν σκοπό, μια ιδεολογία, μια στάση ζωής. Αντίθετα εμπεριέχει την έννοια της πλήρους υποταγής και της υπενθύμισης ότι εφόσον υπάρχουν υποχρεωτικοί κανόνες, η παράβασή τους τιμωρείται. Αυτά τα απίθανα γράφουν και υπονοούν οι συντάκτες των σχολικών εγχειριδίων.

Στο κεφάλαιο Β΄ «Αυτοί που έδειξαν και βάδισαν το δρόμο» οι μαθητές πρέπει να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με τη ζωή των προφητών που «βάδισαν τον ορθό δρόμο για τον ερχομό του Χριστού και να γνωρίσουν το Ευαγγέλιο κατανοώντας ότι αυτό αποτελεί πυξίδα στην πνευματική πορεία των χριστιανών» (βδ). Ειδικότερα στο *πέμπτο μάθημα* τα παιδιά μαθαίνουν ότι οι προφήτες «ήταν άνθρωποι σταλμένοι από το Θεό για να σταματήσουν την αδικία, να ξαναφέρουν το λαό στο δρόμο του και τον καλούσαν να μετανοήσει. Δεν ήταν μάντιες αλλά προέβλεπαν τα γεγονότα με τη φώτιση του Θεού». Στο *έκτο μάθημα* τα παιδιά πληροφορούνται για τον Ιωάννη τον Πρόδρομο που προετοίμασε το δρόμο του Χριστού με το κήρυγμά του και είχε μαρτυρικό τέλος». Στο *έβδομο μάθημα* γίνονται εκτενείς αναφορές στην Παλαιστήνη «όπου έζησε και δίδαξε ο Χριστός». Ζητείται μάλιστα από τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο, την εγκυκλοπαίδεια ή ένα τουριστικό γραφείο (!) για να φέρουν στην τάξη εικόνες αποκλειστικά από το «τι έτρωγαν, τι φορούσαν, που ταξίδευαν οι άνθρωποι εκείνη την εποχή». Προσέξτε τον προσανατολισμό μην τυχόν και φέρουν κι άλλες πληροφορίες πχ. για το σύγχρονο δράμα του παλαιστινιακού λαού και που αντικειμενικά θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις αμφισβήτησης της «νέας τάξης πραγμάτων». Στο *όγδοο μάθημα* δίνεται με συντομία η ζωή και το έργο του Χριστού στη γη: «Ο Χριστός έδειξε ότι ο ίδιος είναι ο δρόμος για να προστατευθούν οι άνθρωποι στη ζωή τους». Εντύπωση και πάλι προκαλεί η επιμονή των συντακτών να συζητήσουν και να γράψουν στο βιβλίο οι μαθητές «ποιοι δρόμοι που ακολουθεί ο άνθρωπος στο σημερινό κόσμο μοιάζουν με το δρόμο του Χριστού και ποιοι όχι». Ρωτάμε: Ως απάντηση μπορεί να θεωρηθεί η συλλογική δράση για την απαλλαγή του

εκμεταλλευτικού χαρακτήρα της ταξικής κοινωνίας που είναι η κύρια των προβλημάτων του ανθρώπου; Ή μήπως μια τέτοια θέση που αμφισβητεί ανοιχτά το «θεϊκό κόσμο» συγκαταλέγεται σε αυτές που δεν ανήκουν στο δρόμο του Χριστού; Εμείς απλώς ρωτάμε τους συντάκτες των βιβλίων γιατί μέσα στο μάθημα ως προοδευτικοί δάσκαλοι θα τα τονίσουμε κι αυτά. Στο *ένατο μάθημα* αναφέρεται στη γνωριμία του Χριστού με τους μαθητές του και οι οποίοι «γνώρισαν καλύτερα το δρόμο της αγάπης και της θυσίας όπως εκείνος». Στο *δέκατο μάθημα* «Ο Χριστός θεραπεύει αρρώστους» το ενδιαφέρον εστιάζεται στη σύνδεση της θεραπείας του παράλυτου με την οργάνωση «Γιατροί του κόσμου» και ζητείται από τους μαθητές να βρουν περισσότερα στοιχεία για τη δράση τους. Στο *ενδέκατο μάθημα* «η συνάντηση του Χριστού με το Ζακχαίο γίνεται αναφορά στη μεταμέλεια του Ζακχαίου από την αμαρτωλή ζωή του. Αυτό που πρέπει να επισημάνουμε είναι ότι παρατίθεται και ένα κείμενο από το περιοδικό της Ιεράς Μητροπόλεως Σερβίων και Κοζάνης όπου αναγράφονται: «Τελώνης ήταν και ο Ζακχαίος. Αδίκησε και εκμεταλλεύτηκε τον κόσμο. Ήταν πλούσιος. Από την άγρια εκμετάλλευση έγινε πλουσιότερος. Ήταν όμως ευτυχής; Από την ομολογία που κάνει μπροστά στο Χριστό φαίνεται ότι ήταν δυστυχισμένος. Ο ιδρώτας και το αίμα του φτωχού λαού που εκμεταλλεύταν δεν τον άφηναν ήσυχο. Ένωθε τύψεις της συνείδησής του... Πηγαίνει στο Χριστό και Εκείνος καταλαβαίνει το δράμα του...Υπάρχουν άνθρωποι στην Ιερική που εκμεταλλεύτηκα. Σε αυτούς δίνω την περιουσία μου. Το θαύμα είχε συντελεστεί...». Συνεπώς, το άδικο και εκμεταλλευτικό σύστημα μπορεί να «θεραπευτεί» μόνο με τη μεταμέλεια του «πλούσιου». Κι εγώ που νόμιζα ότι πρέπει οι φτωχοί και κατατρεγμένοι, αντί να περιμένουν τη μεταμέλεια του πλούσιου κεφαλαιοκράτη να οργανωθούν και να ξεσηκωθούν εναντίον του, αλλά και του συστήματος που τον στηρίζει, πρέπει να θεωρηθώ οπισθοδρομικός και ότι πολιτικολογώ. Ενώ οι συντάκτες του βιβλίου με «επιστημονικότητα» κρατούν «ουδέτερη» θέση, παρουσιάζουν τα πράγματα «αντικειμενικά» και σε καμιά περίπτωση δεν παγιδεύουν τα παιδικά μυαλούδκια με σκουριασμένες απόψεις. Τέλος στο *δωδέκατο μάθημα* «Το ευαγγέλιο είναι πιξίδα στην πορεία μας» τονίζεται ότι μόνο με αυτά μπορούμε «να βαδίσουμε με ασφάλεια στο δρόμο της καινούριας ζωής που χάραξε ο Χριστός».

Συνοπτικά, στο *κεφάλαιο Γ´* «Νέος δρόμος, καινούρια ζωή» και με βάση το ΑΠ τα παιδιά πρέπει «να γνωρίσουν τα πρώτα βήματα της Εκκλησίας, τους πρωτοπόρους της, την παρουσία του Αγίου Πνεύματος και τους Αγίους που μιμήθηκαν τη ζωή του Χριστού». Στο *κεφάλαιο Δ´* «Συνεχίζουμε όλοι μαζί» τα παιδιά μελετούν την έννοια της «χριστιανικής κοινότητας», το ναό ως κέντρο συνάντησης των πιστών, τη ζωή από τα μοναστήρια και τον τρόπο τέλεσης της Θείας Λατρείας». Στο *κεφάλαιο Ε´* «Στην πορεία ξεπερνάμε τα εμπόδια» οι μαθητές πρέπει να «αντιληφθούν τα εμπόδια που αντιμετωπίζει ο πιστός και μόνο με τη συμπίεση με το Χριστό μπορεί να τα ξεπεράσει» (βδ). Στο *κεφάλαιο Στ´* «Η Εκκλησία πορεύεται σε όλον τον κόσμο» δίνονται πληροφορίες για την ιεραποστολική πορεία της Εκκλησίας μέσω της ιεραποστολής και της δράσης των ιεραποστόλων». Τέλος, στο *κεφάλαιο Ζ´* με τίτλο «Επίκαιρα» οι μαθητές έρχονται σε επαφή με σημαντικούς για την Ορθοδοξία εορταστικούς σταθμούς και γεγονότα και τα οποία θα διδαχθούν σε περιόδους κοντά στις αντίστοιχες γιορτές (πχ. μάθημα 34^ο, Άγιος Ανδρέας, διδασκαλία κοντά στις 30/11, μάθ. 34 «Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος» 14-11)

2.3. Ε´ Δημοτικού: «Οι Χριστιανοί στον αγώνα της ζωής»

α´ κεφάλαιο: «Οι αγώνες στη ζωή μας	6 κεφάλαια
β´ κεφάλαιο: «Αγωνιστές και μάρτυρες	6 κεφάλαια
γ´ κεφάλαιο: «Αγώνας για την αλλαγή του εαυτού μας»	4κεφάλαια
δ´ κεφάλαιο: «Δημιουργώντας έναν όμορφο κόσμο»	11 κεφάλαια
ε´ κεφάλαιο: «Αγώνες για έναν κόσμο ανθρωπινότερο»	4 κεφάλαια
στ´ κεφάλαιο: Επίκαιρα	4 κεφάλαια
ΣΥΝΟΛΟ	36 κεφάλαια (πριν 47)

Το *κεφάλαιο Α´* «Οι αγώνες στη ζωή μας» ξεκινά με το πιο αντιπροσωπευτικό, ίσως, κείμενο με τίτλο «ο αγώνας στη ζωή μας». Στο μάθημα αυτό επιχειρείται να αποδοθεί και να αναλυθεί το αναγκαίο πραγματικό γεγονός της εφαρμογής κανόνων στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων με αυτούς (κανόνες) που ακολουθεί η εκκλησία και οι οποίοι «βοηθούν το χριστιανό να ζει κοντά στο Θεό». Στο μάθημα ενυπάρχουν δυο βασικά κείμενα: Στο πρώτο γίνεται λόγος για ένα επεισόδιο που συνέβη στην αυλή του σχολείου με την έναρξη των μαθημάτων όπου «δυο «πρωτοπαλικάρα» (ακριβώς έτσι γράφεται στο κείμενο) τσακώθηκαν και επενέβη ο δάσκαλος με αποφασιστικότητα για να λύσει τη διαφορά. Αντί όμως ο «αποφασισμένος» δάσκαλος (ο επιθετικός προσδιορισμός και πάλι του βιβλίου) να προσπαθήσει να επιλύσει τις αιτίες που οδήγησαν στην αψιμαχία και μέσω αυτής της επίλυσης να συζητήσει για τη γενικότερη αξία του σεβασμού του άλλου και της εφαρμογής αποδεκτών κανόνων συμπεριφοράς, βρίσκει την ευκαιρία να θυμίσει στα παιδιά κάποιες από τις Δέκα Εντολές. Όμως δε σταματά εκεί. Λέει στα παιδιά ότι «όταν οι κανόνες που στηρίζουν τη Δημοκρατία έχουν βάση τους την αγάπη του Χριστού, είναι πιο ανθρωπίνιοι». Τι σημαίνει άραγε η παραπάνω παραδοχή; Μήπως εξωραϊσμός της σημερινής δημοκρατίας; Γι' αυτό ζητείται άλλωστε από τα παιδιά να βρουν από το διαδίκτυο τα αντίστοιχα άρθρα του Συντάγματος που αναφέρονται στο πολίτευμα και να αναλύσουν με ποιο

τρόπο το στηρίζουν. Κι αν άραγε οι μαθητές αναδείξουν τα άρθρα σχετικά με το δικαίωμα στην ανεξιθρησκία ποια θα είναι η θέση του δασκάλου αυτού, που σύμφωνα με τους συντάκτες του βμ η δημοκρατία είναι ταυτισμένη με την εκκλησιοκρατία; Αλλά και στο μάθημα αυτό επιχειρούνται και ορισμένες άλλες διασυνδέσεις σχετικά με τους κανόνες που φέρνουν τίμια αποτελέσματα, όπως είναι κορυφαίες στιγμές του ελληνικού αθλητισμού σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο (ολυμπιονίκες Κακλαμανάκης και Δήμας, Εθνική Ομάδα ποδοσφαίρου το 2004) και οι οποίες είναι γνωστό πόσο συγκινούν τους μικρούς μαθητές. Πράγματι, κανόνες και τίμιοι αγώνες, πρώτα στο παιχνίδι και μετά στον αθλητισμό. Αλλά μπορούν όλα τα παιδιά του ελληνικού λαού να συμμετέχουν στον οργανωμένο λαϊκό αθλητισμό, μακριά από τα αναβολικά και τα «στημένα» παιχνίδια; Και τι γίνεται όταν κορυφαίοι εκπρόσωποι αυτού του χώρου, ινδάλματα για τη νεολαία, που δίνουν μάλιστα και τα ονόματά τους σε πλοία έναντι αδράς αμοιβής, αποδεικνύεται ότι «ντοπάρονται» ή τα «παίρνουν» και μάλιστα τους έχει ευλογήσει και ο ίδιος ο αρχιεπίσκοπος; Δεν εφαρμόζουν τότε τους κανόνες για τίμιο αγώνα που ευλογεί και η εκκλησία ή «κάτι σάπιο υπάρχει στο «Βασίλειο της Δανιμαρκίας»; Με αυτούς τους απλούς και συνάμα καθοδηγούμενους συλλογισμούς αναπτύσσεται η κριτική σκέψη των μαθητών;

Στο *δεύτερο μάθημα* με τίτλο «Αγωνιζόμαστε με χαρούμενη διάθεση» το κείμενο αναφέρεται στην ιστορία του ναυαγίου του πλοίου που μετέφερε το δεσμώτη Απ. Παύλο από τη φυλακή της Καισάρειας στη Ρώμη για να δικαστεί. Στα πλαίσια της διακλαδικής- διαθεματικής γενίκευσης, επιχειρείται σχηματική αναπαράσταση του περιεχομένου της ενότητας σε ανάλογα περιστατικά ναυαγίων ή επικίνδυνων ταξιδιών και της αντιμετώπισής τους. Προβάλλεται εικόνα από τη γνωστή ταινία «Καταιγίδα» της εταιρείας WARNER BROS, όπου ελικόπτερο διάσωσης ανασύρει ναυαγό. Τα δυο αυτά διαφορετικά, εκ πρώτης όψεως, θέματα γίνεται προσπάθεια να συνδεθούν με την πίστη και τη βεβαιότητα ότι ο Θεός δεν εγκαταλείπει ποτέ αυτούς που τον καλούν σε βοήθεια. Με συγχωρείτε, αλλά είναι σίγουρο πώς ανάμεσα στα θύματα του ναυαγίου του «ΣΑΜΙΝΑ» υπήρξαν αρκετοί που επικαλέστηκαν τη βοήθεια του Θεού κι όμως δε κατάφεραν να σωθούν. Με άλλα λόγια αδικείται και αυτός ο θρησκευτικός ιδεαλισμός με τέτοιου είδους παραλληλισμούς και φθηνά επιχειρήματα. Στο *τρίτο μάθημα* «Οι μαθητές του Χριστού προετοιμάζονται για αγώνες» μαθαίνοντας πως θα γίνουν ψαράδες των ανθρώπων. Ο Χριστός χαρίζει στους μαθητές τη δύναμη να θεραπεύουν το σώμα και την ψυχή και μαθητές προετοιμάζονται για τον αγώνα τους, μαθαίνοντας πώς να «ψαρεύουν». Στα επόμενα τρία μαθήματα του πρώτου κεφαλαίου γίνεται προσπάθεια να παραλληλιστεί ο αγώνας που έκαναν οι μαθητές του Χριστού με αυτόν που πρέπει να κάνουν οι συνεπείς χριστιανοί. Στο *τέταρτο μάθημα* αναγράφεται σε λεζάντα ότι «το μέλλον της κοινωνίας μας εξαρτάται από τη δύναμη της αγάπης μεταξύ των ανθρώπων» και αυτό το μήνυμα αναλύεται από το παράδειγμα του αγίου Αγάθωνα. Και πάλι εξάιρεται η φιλανθρωπία αφού βοήθησε έναν άστεγο και άρρωστο γέροντα. Στα πλαίσια αυτά αναδεικνύεται και πάλι ο σπουδαίος ρόλος που επιτελεί η εκκλησία και η οποία «καλλιεργεί την αγάπη εκεί που φυτρώνει το μίσος». Στο *πέμπτο μάθημα* «Επιμονή και υπομονή στον αγώνα» γίνεται προσπάθεια να καταδειχθεί ότι με τη βοήθεια του Θεού ο παραπάνω συνδυασμός κάνει τον άνθρωπο δυνατότερο και ικανό να αντιμετωπίσει κάθε δυσκολία. Στο χριστοκεντρικό κείμενο παρουσιάζεται το πώς ο Χριστός θεράπευσε με θαυμαστό τρόπο τον παραλυτικό της Καπερναούμ, ενώ στη διαθεματική προσέγγιση συσχετίζονται οι αγώνες των αθλητών των παραολυμπιακών αγώνων και τα παραδείγματα του ολικά παράλυτου φυσικού Στέφεν Χόγκιν και της τυφλής Έλεν Κέλερ. Δε θα θέλαμε να σημειώσουμε κάτι το εξαιρετικά ιδιαίτερο, αφού και πάλι οι όποιες επιτυχίες των ανθρώπων αυτών συνδέονται αποκλειστικά με τη βαθιά πίστη τους και βοήθεια του Θεού. Το μόνο, ίσως, που θα άξιζε να σταθούμε εκτενέστερα, αποτελεί το γεγονός ότι σε καμία περίπτωση δεν αναδεικνύονται τα ιδιαίτερα προβλήματα των ΑΜΕΑ στην υγεία, την εκπαίδευση, την εργασία, την πρόσβαση στις υπηρεσίες, στον αθλητισμό. Αντίθετα και με βάση το δελτίο τύπου της Ολυμπιακής επιτροπής για τους παραολυμπιακούς του 2004 που παρατίθεται στο βμ δίνεται η εντύπωση ότι υπάρχει στη χώρα μας και διεθνώς εκτεταμένο δίκτυο προστασίας των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Το τελευταίο μάθημα του πρώτου κεφαλαίου έχει ως τίτλο «Αγώνας να μοιραζόμαστε τα αγαθά μας με τους άλλους». Το βασικό κείμενο αναφέρεται σε μια παραβολή του Χριστού σχετικά με την επίσκεψη του Θεού ένα βράδυ για να τον πείσει τον πλούσιο εισοδηματία που το μόνο που τον ενδιέφερε ήταν η επέκταση της περιουσίας του: «Ανόητε άνθρωπε. Το ξέρεις ότι αυτή τη νύχτα έφθασε η ώρα να πεθάνεις; Όλα αυτά που απέκτησες σε ποιον θα ανήκουν πλέον»; Και ο Χριστός επεξηγώντας αυτήν την παραβολή λέει ότι «όταν ο άνθρωπος ασχολείται μόνο με τα υλικά αγαθά εγκαταλείπει τον αγώνα και την προσπάθεια να γίνει καλύτερος, ξεχνώντας τον συνάνθρωπό του και το Θεό». Θα ήθελα να σημειώσω ότι είναι λίγες εκείνες οι περιπτώσεις που διαβάζοντας ένα κείμενο σε σχολικό βιβλίο που ανατρίχιασα. Μια από αυτές είναι η παραπάνω παραβολή. Μπορεί μεν να προέρχεται από βιβλικό κείμενο αλλά θα μπορούσε έστω να διατυπωθεί με διαφορετικό τρόπο. Δε σημαίνει ότι μεταφέρουμε μέσα στις σελίδες των σχολικών βιβλίων αυτούσιους όλους τους παραλογισμούς. Μα είναι λογικό και συνάμα παιδαγωγικό να γράφεται σε σχολικό βιβλίο «ότι ήρθε η ώρα να πεθάνεις»; Πάλι καλά που δεν συμπλήρωσαν οι συντάκτες του βιβλίου και το «τρέμε μελλοθάνατε, ήρθε η ώρα σου»! Αυτό δεν το λένε αλλά, ίσως, το υπονοούν.

Τα επόμενα κεφάλαια έχουν τους παρακάτω τίτλους: *κεφάλαιο Β'* «Αγωνιστές και μάρτυρες», *κεφάλαιο Γ'* «Αγώνας για την αλλαγή του εαυτού μας», *κεφάλαιο Δ'* «Δημιουργώντας έναν όμορφο κόσμο», *κεφάλαιο Ε'* «Αγώνες για έναν κόσμο ανθρωπινότερο», *κεφάλαιο ΣΤ'* «Επίκαιρα».

2.4. ΣΤ' Δημοτικού: «Αναζητώντας την αλήθεια στη ζωή μας»

Κεφάλαιο α': Η αναζήτηση και η φανέρωση της αλήθειας.

Στον πρόλογο του βδ δηλώνεται ότι «το μάθημα των Θρησκευτικών θέτει μεγάλες αξιώσεις στο δάσκαλο και το μαθητή γιατί μέσω αυτού δε μεταδίδονται μόνο πληροφορίες για τον πολιτισμό μας αλλά τα γνήσια στοιχεία της Ορθόδοξης Χριστιανικής Παράδοσης, που αποτελούν αναφαίρετο (σικ) βιωμένο στοιχείο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς». Το γεγονός αυτό και σε συνδυασμό με τα νέα στοιχεία που εμπεριέχουν τα τελευταία, κυρίως, κεφάλαια σχετικά με τη γνωριμία των μαθητών για άλλες θρησκείες (χριστιανικές ή μη), είναι αλήθεια ότι μας προκάλεσαν ένα αρχικό ενδιαφέρον: Ποια είναι άραγε, αυτά τα βιωμένα στοιχεία της Ορθοδοξίας στον ελληνικό πολιτισμό; Και αν είναι έτσι, δεν επιβεβαιωνόμαστε ως ΚΜΕ που υποστηρίζουμε την αντικατάσταση του μαθήματος των «Θρησκευτικών» με αυτό της «Θρησκευσιολογίας»; Σε σχέση με την παράθεση κεφαλαίων από άλλα θρησκευτικά δόγματα και θρησκείες, το ερώτημα που αναφύεται σχετίζεται με το εάν αυτά προστέθηκαν ως αποτέλεσμα των γνήσιων αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και του σεβασμού του «θρησκευτικού πιστεύω» των αλλόθρησκων μαθητών ή στα πλαίσια των εντολών και των κανονιστικών αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί δήθεν ή τουλάχιστον τυπικής «ισοτιμίας των πολιτισμών και των θρησκευτικών δογμάτων» και πώς αυτά δίνονται μέσα από το «φιλτράρισμα» της παρέμβασης της ελληνικής εκκλησίας (γιατί περί αυτού πρόκειται για το μάθημα των Θρησκευτικών); Να σημειωθεί, και όπως αναμενόταν άλλωστε, ότι αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στο δάσκαλο «που είναι η ψυχή του σχολείου» καλώντας τον ουσιαστικά να παίξει το ρόλο του σύγχρονου προπαγανδιστή και διαμορφωτή της παιδικής προβληματικής και συνείδησης σύμφωνα με τις αρχές των ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ και του θρησκευτικού ιδεαλισμού. Ας παρακολουθήσουμε τα τρία πρώτα μαθήματα με βάση τα νέα σχολικά εγχειρίδια (βιβλία μαθητή, βμ), το βιβλίο δασκάλου (βδ) και τα ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ.

Σύμφωνα με το βδ «οι μαθητές πρέπει να γνωρίσουν τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι αναζητούν την αλήθεια και να επισημάνουν τις αιτίες αυτής της αναζήτησης». Στο πρώτο μάθημα «Πάντα οι άνθρωποι αναζητούν την αλήθεια», κεντρικό ζήτημα που υπηρετεί τον παραπάνω στόχο, είναι η έννοια της επικοινωνίας, που όπως έχουμε σημειώσει αποτελεί κεντρική έννοια όλων των ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ και των διακριτών μαθημάτων. Ο δάσκαλος με τους μαθητές πρέπει να «οικοδομήσουν» τη γνώση (αρχή του «κονστρουκτιβισμού») σύμφωνα με την οποία «θα καθοριστούν τα βαθύτερα αίτια της αναζήτησης μιας αλήθειας που θ' αντέχει στο χρόνο». Για να αναδειχθεί ένα «σύγχρονο» πνεύμα δίνονται ορισμένα «υλιστικά» στοιχεία που συνετέλεσαν στη δημιουργία του πολιτισμού (πχ. φωτιά). Κατά τη γνώμη μας σκόπιμα δεν ξεκινά το καθοδηγημένο αυτό κείμενο (που υποτίθεται δημιούργησαν μόνοι τους οι μαθητές, ενώ στην πραγματικότητα είναι προϊόν της συγγραφικής ομάδας και που είναι μάλιστα γραμμένο σε πρώτο ενικό πρόσωπο) από την περίοδο της προϊστορίας και μεταπηδά αυθαίρετα σ' αυτήν της πρωτοϊστορίας. Από τη μια πλευρά αποφεύγεται κάθε αναφορά στην μακρόπνοη περίοδο του ανθρώπου της «αγέλης, των δέντρων και των σπηλαίων» που τόσα ερωτήματα μπορούν να αναδειχθούν και από την άλλη τεχνηέντως υπηρετείται ο θρησκευτικός παραλογισμός της δημιουργίας του κόσμου και της εμφάνισης του ανθρώπου λίγο πριν την Παλαιά Διαθήκη. Για να μην υπάρχει καμία παρεξήγηση και δοθούν ως ερευνητικά ερωτήματα άλλα, «υλιστικού» περιεχομένου (άνθρωπος τροφουσλλέκτης, χρήση πρώτων εργαλείων, ανακάλυψη φωτιάς, δημιουργία κοινότητας, υπερπροϊόν, ταξική κοινωνία, εκμετάλλευση κλπ), όπως και άλλα που σχετίζονται με την αέναη προσπάθεια του ανθρώπου μέσω της εργασίας του να κατακτήσει τη φύση και να φτιάξει έναν δικαιότερο κόσμο, αναφέρονται δυο μύθοι σχετικά με τις απόψεις των Αρχαίων Αιγυπτίων για τη μεταθανάτια ζωή και τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, ως μετάβαση σε νέους τρόπους κατανόησης της πραγματικότητας. Με μια επίφαση αντικειμενικότητας δίνονται, όμως, και ορισμένα «υλιστικά» στοιχεία: οι Βαβυλώνιοι πιστεύουν ότι «όλα ξεκινούν από το νερό, μέσα από το οποίο γεννιούνται οι θεοί που μετά από τρομερές μάχες αποφασίζουν να δημιουργήσουν τον άνθρωπο». Όμως, οι συγγραφείς του σχολικού εγχειριδίου, τελικά, παίρνουν υπόψη τις ασάφειες που δημιουργούνται από τη σχηματική παραβολή πλευρών της ανθρώπινης δράσης στις παραπάνω περιόδους και με κρυφό στόχο ν' αποδειχθεί στο τέλος η ανωτερότητα και η πληρότητα του χριστιανισμού αναφορικά με το θέμα της αναζήτησης της «αλήθειας», δίνουν σαφή κατεύθυνση στο βμ: «Καμιά όμως απάντηση δε με ικανοποιεί. Πιστεύω ότι αργά ή γρήγορα νέες αντιλήψεις θα πάρουν τη θέση των παλιών, ενώ η πραγματική αλήθεια δεν έχει ακόμα βρεθεί από τον άνθρωπο. Έτσι αποφασίζω (σσ. ποιος άραγε, ο «μαθητής» ή ο συγγραφέας που γράφει για λογαριασμό του;) να συνεχίσω το ταξίδι μου στο χώρο και στο χρόνο, αναζητώντας και άλλες απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα που διαρκώς με βασανίζουν» (σικ) σχετικά με το ανικανοποίητο της περιέργειας των μαθητών για τη δημιουργία του κόσμου και δίνουν. Με τη μορφή «brainstorming» («ιδεοθύελλας») (!) ή με απλή καταγραφή, επιδιώκεται ν' αναπτυχθεί «διαλογική» συζήτηση (δική μας υπογράμμιση) ανάμεσα σε ομάδες μαθητών (βλ. ομαδοσυνεργατική διδασκαλία) για «τις κοιτίδες των πολιτισμών και κάποιους από τους μύθους που αυτοί άφησαν». Δίνονται μάλιστα οδηγίες στο δάσκαλο να επιμένει στην έννοια «επικοινωνία» που «ενδυναμώνεται με την αλήθεια, σε αντίθεση με το ψεύδος που σημαίνει αλλοτρίωση στις σχέσεις των ανθρώπων». Κι εμείς που γνωρίζουμε (όχι μόνον οι μαρξιστές) ότι η «αλλοτρίωση» είναι αποτέλεσμα της «εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο», της «υπεραξίας» και του

«φетиχισμού του εμπορεύματος» καλούμαστε να αναθεωρήσουμε τις απόψεις μας και να γίνουμε φηνοί προπαγανδιστές αντιεπιστημονικών θεωριών.

Πιο εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι για πρώτη φορά στο δημοτικό σχολείο «κατεβαίνει» μέρος της ύλης του Γυμνασίου που αναφέρεται στην «ανωτερότητα της αποκάλυψης του Θεού στον Άνθρωπο» και τη σάρκωση του Υιού του Θεού για να σώσει τον άνθρωπο», σε σχέση με άλλες προσπάθειες αναζήτησης της προέλευσης του κόσμου και του νοήματός τους (ελληνική φιλοσοφία) ή των ανατολικών θρησκειών. Ειδικότερα, στο *μάθημα 2* «Η προσέγγιση της αλήθειας» επιχειρείται μια έντεχνη υποταγή κάθε τέτοιας προσπάθειας ερμηνείας του κόσμου στην ανωτερότητα του χριστιανισμού: «Οι τραγικοί ποιητές και οι φιλόσοφοι προσπάθησαν να προσεγγίσουν την αλήθεια, χωρίς όμως να δώσουν οριστικές απαντήσεις. Οι ιδρυτές των άλλων θρησκειών έδωσαν κι αυτοί τις δικές τους απαντήσεις στα πανανθρώπινα ερωτήματα που σχετίζονται με την αναζήτηση της αλήθειας. Στο χριστιανισμό η αποκάλυψη της αλήθειας είναι η αποκάλυψη του ίδιου του Θεού». Το ερώτημα βέβαια που τίθεται είναι πώς αποδεικνύεται μια τέτοια θέση, πόσο μάλλον που στο βδ γίνεται μια φιλότιμη, όμως αρκετά ανεπαρκής προσπάθεια, να συνδεθούν τα αυτονόητα: πώς από τη μια πλευρά δέχεται η συντακτική ομάδα ότι για τα άλλα φιλοσοφικά ρεύματα ή θρησκείες αποτελούν απλά μια συμβολή στ' άλλα προβλήματα της ύπαρξης του ανθρώπου και να θεωρείται η συνεισφορά τους στην εξέλιξη του πολιτισμού ατελέσφορη και από την άλλη να μην ισχύει το ίδιο για το χριστιανισμό; Γιατί άραγε η συντακτική ομάδα δεν θέτει ως προβληματισμό στα παιδιά, γνωστά φιλοσοφικά ζητήματα σχετικά με τον ανιμισμό και τους λόγους πάνω στους οποίους, από ένα σημείο και μετά, παρατηρούμε τη μεταστροφή του θρησκευτικού φαινομένου, από τον πολυθεϊσμό στον μονοθεϊσμό, έκφραση των οποίων είναι ο ιουδαϊσμός και ο χριστιανισμός; Όχι γιατί δεν το γνωρίζουν, αλλά γιατί απλά, υπάρχει ο κίνδυνος ο δάσκαλος και τα παιδιά να καταλήξουν στο ίδιο συμπέρασμα: Ότι δηλαδή και ο χριστιανισμός είναι γέννημα και θρέμμα ιστορικοκοινωνικών διεργασιών και οικονομικών μεταβολών στην ευρύτερη περιοχή της Εγγύς Ανατολής. Και μην μας πουν ότι τα παιδιά δεν μπορούν να παρακολουθήσουν μια τέτοια προβληματική, διότι οι ίδιοι θέτουν τέτοιου είδους γνωσιολογικά και οντολογικά ζητήματα. Αλλά και για να μην υπάρχει καμία παρεξήγηση τίθεται ως «καλούπι» της όποιας κριτικής σκέψης που μπορεί να αναπτυχθεί στα παιδιά, το παρακάτω ερώτημα στο τέλος του μαθήματος, συνδέοντάς το με το παρακάτω: «Ήταν αδύνατο να μην προσπαθήσω να μάθω περισσότερα γι' αυτήν την Αλήθεια. Το ταξίδι μου στο χρόνο έπρεπε να συνεχιστεί».

Κατ' αυτόν τον τρόπο, στο *τρίτο μάθημα* «Ο Χριστός είπε: Εγώ είμαι η αλήθεια» δίνεται η κατεύθυνση στον νεανικό προβληματισμό: «Η αλήθεια δεν είναι μια αφηρημένη ιδέα αλλά ένα συγκεκριμένο Πρόσωπο, ο ίδιος ο Χριστός. Η αλήθεια αυτή, που αποκάλυψε ο Χριστός, μπορεί να γίνει βίωμα για τον κάθε άνθρωπο». Και επειδή οι συγγραφείς αναγνωρίζουν το αυτονόητο ερώτημα του μαθητή και το διατυπώνουν στο βμ «πώς είναι δυνατόν να ταυτίζεται η αλήθεια με τον ίδιο το Χριστό», ως αποδεικτικό επιχείρημα θέτουν την εξής ιδεαλιστική θέση: «Ο Χριστός είπε: Εγώ είμαι η Αλήθεια». Και στη συνέχεια ερωτώνται οι μαθητές: « Γιατί με αυτή τη φράση ανοίγεται η δυνατότητα μιας αυθεντικής ζωής;». Αλλά αυτό για τους συντάκτες του βιβλίου δεν έχει ιδιαίτερη σημασία. Αρκεί που τίθεται και θεωρείται ως θέση και αφετηρία σκέψης.

Δε θέλουμε να επιμείνουμε περισσότερο πάνω στο σημείο αυτό. Μας έκανε όμως πολύ κακή εντύπωση να θεθεί ως παράμετρος και συνάμα οδηγία στο βδ σε προτεινόμενη διαθεματική δραστηριότητα, η θέση ότι «η επικοινωνία ορίζεται ως συνεχής και δυναμική διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ τουλάχιστον δυο μερών με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων (σωστό μέχρι εδώ). Η επικοινωνία με τη χρήση κωδίκων χωρίζεται σε «λεκτική» (γραπτός λόγος) και «μη λεκτική» (προφορικός) κλπ κλπ κλπ». Το ερώτημα που μας γεννήθηκε όταν το πρωτοδιαβάσαμε είναι που «κολλάνε», όπως θα έλεγαν και οι μαθητές μας με την «αργκό» τους. Προσέξτε, όμως, την επόμενη παράγραφο: «Η εξοικείωση των μαθητών με την ποικιλία κωδίκων επικοινωνίας τους καθιστά νοητικά και κοινωνικά **ευέλικτους**»(!)(η υπογράμμιση δική μας). Η επικοινωνία του Χριστού με τον Πιλάτο ήταν λεκτική αλλά όχι ουσιαστική, εφόσον ο Πιλάτος έρχεται σε επαφή με την αλήθεια αλλά δεν τη γνωρίζει κλπ. κλπ.». Είλικρινά, τέτοια ιδεολογική «υποταγή» στα κελεύσματα της **ευρωενωσιακής** πολιτικής μέσα από ένα μάθημα κι ένα κεφάλαιο εντελώς άσχετο, πραγματικά δεν μπορούσαμε να φανταστούμε. Γι' αυτό το λόγο και δεν μπαίνουμε σε κόπο να κρίνουμε αυτά τα αμφίσημα νοητικά σχήματα των λεγόμενων διαθεματικών δραστηριοτήτων που εισάγουν τάχα «καινοτόμες» δράσεις και «σύγχρονα» θέματα και που ανακατεύουν άσχετα μεταξύ τους θέματα, όπως αυτό της «επικοινωνίας», με τον «ευέλικτο εργαζόμενο» που προωθούν, τον «Πόντιο Πιλάτο» και την πάλη του ανθρώπου για την αναζήτηση της «Αλήθειας». Το αρνούμαστε!

Η μαρξιστική θέση για το περιεχόμενο της έννοιας «αλήθεια»

Για να δώσουμε, όμως, μια όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα της κριτικής μας, πρέπει να τοποθετηθούμε αναλυτικότερα στη φιλοσοφική διάσταση της έννοιας «αλήθεια», εφόσον αυτή τίθεται ως θεμελιακή έννοια στο σχολικό εγχειρίδιο της ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού.

Όταν αναφερόμαστε στην έννοια «αλήθεια» πρέπει να είμαστε σε θέση να την ορίζουμε στις πραγματικές της διαστάσεις. Ο μαρξισμός προσδιορίζει την **αντικειμενική αλήθεια** και την οποία διακρίνει σε δυο ευδιάκριτες κατηγορίες: την **απόλυτη** και τη **σχετική αλήθεια**. Στην πρώτη περίπτωση, αναφερόμαστε στο ότι

το περιεχόμενο της **ανθρώπινης γνώσης** δεν εξαρτάται από τη θέληση και τις επιθυμίες του υποκειμένου και δε συγκροτείται από τη θέληση και την επιθυμία των ανθρώπων. Αντίθετα καθορίζεται από το περιεχόμενο του αντικειμένου που αντανακλάται στη συναίσθηση του ανθρώπου, πράγμα που προσδιορίζει και την αντικειμενικότητά της. Η **σχετική αλήθεια** αναφέρεται στο ότι επιτελεί το ρόλο του προπομπού, ένα βήμα μπροστά στις προσπάθειες για να γνωρίσουμε την απόλυτη αλήθεια, δηλαδή την εξαντλητική γνώση για την αντικειμενική πραγματικότητα και πως είναι το στοιχείο εκείνο της γνώσης που δεν μπορεί να αναιρεθεί στο μέλλον. Συνεπώς και με βάση τα παραπάνω, γίνεται φανερό ότι η έννοια αλήθεια έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο και συνδέεται διαλεκτικά με αυτή της **γνώσης**. Γιατί σκοπός της γνώσης είναι η μετάδοση των **επιστημονικών αληθειών** και επιτυγχάνεται με την ολοκληρωμένη και εξαντλητική μελέτη των υπό εξέταση αντικειμένων- μαθημάτων, που ως διακριτοί επιστημονικοί κλάδοι, περιέχουν στοιχεία επιβεβαίωσης ή απόρριψης των αρχικών υποθέσεων.

Σήμερα και με βάση τη φιλοσοφία των αναλυτικών προγραμμάτων, ειδικά αυτή του μαθήματος των Θρησκευτικών, διαφαίνεται ότι πολεμάτε η αντικειμενικότητα της αλήθειας και σ' ένα πολύ μεγάλο μέρος των περιπτώσεων επιλέγεται (συνειδητά ή ασυνειδητά) η υποκειμενοποίηση των επιστημονικών γνώσεων και η αποεπιστημονικοποίηση της έρευνας και της **αντικειμενικής αλήθειας**. Από τους συγγραφείς του βιβλίου, που έχουν την ευθύνη για την όλη προσπάθεια (κι όχι μόνο του βιβλίου της ΣΤ΄ τάξης), πράγματι καταβλήθηκε κόπος για την συγγραφή των σχολικών εγχειριδίων. Αλλά σε ποια κατεύθυνση έγινε αυτή; Εκτιμούμε, ότι η όλη η προσπάθεια συνειδητά επιδιώκει τη συσκότιση της επιστημονικής γνώσης και της αντικειμενικής αλήθειας. Σε σχέση με το παρελθόν κάνουν ανοίγματα στην ύλη και στο περιεχόμενο του μαθήματος, αλλά η ιδεολογική κατεύθυνση των κειμένων και του προσανατολισμού των λεγόμενων διαθεματικών δραστηριοτήτων, δεν αφήνουν κανένα περιθώριο για να κρίνουμε την όλη προσπάθεια με επιείκεια. Γι' αυτό το λόγο απορρίπτουμε τα συγκεκριμένα βιβλία και καλούμε τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς των μαθητών μας ν' ανατρέψουν σειρά τη σειρά, κεφάλαιο το κεφάλαιο τα εσκεμμένα λάθη, τις παραποιήσεις, τα αντιεπιστημονικά επιχειρήματα. Σκοπός μας δεν είναι να υποβαθμίσουμε το μάθημα των Θρησκευτικών, όπως κάνουν άλλοι χώροι και που προτείνουν οι δάσκαλοι να μη το διδάξουν. Στην παρούσα φάση οι κομμουνιστές εμμένουν στη θέση τους για την κατάργηση των Θρησκευτικών και την αντικατάστασή του με από της Θρησκευσιολογίας. Αλλά μέχρι να επιτευχθεί αυτό, που θα είναι αποτέλεσμα γενικότερων κοινωνικοπολιτικών αλλαγών και ανάπτυξη του Μετώπου της Παιδείας, θα δώσουν τον καλύτερο εαυτό τους και στη διδασκαλία αυτού του μαθήματος, από την θέση της αποκάλυψης του αντιδραστικού τους περιεχομένου και την αποκατάσταση της αντικειμενικής αλήθειας. Στόχος μας θα είναι μέσα στο καθημερινό μάθημα, να αποκαλύψουμε τα ψεύδη, τις αμφισημίες, τις παραλείψεις με σκοπό την ανατροπή του μαθήματος στην πράξη.

[1] Η μελέτη αυτή είναι αποτέλεσμα από το πρώτο μέρος της συνολικής εργασίας του υποέργου με θέμα «Φυσικά και Επιστήμες στα ΕΣΛΔ»- ΕΣΛΔ/ΕΠΕΑΕΚ, «Επιμόρφωση για σχολικά εγχειρίδια της υποχρηματοδότησης» και της μετ'επιχειρησιακής επέκτασης (Δραστηριότητα Γενικής Ανώτερης Αγωγής με τη μορφή του περιεχόμενου και της βαθμολογίας/θεωρητικής επένδυσης του ΑΤΑ και της Εκπαίδευσης της Ελλάδας.

[2] «ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ» (Εκδόσεις Γαλαξίας) και «ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ» (Εκδόσεις Γαλαξίας) - Αθήνα, 2002.

[3] ISBN 960-303-0-0003-1-ε.

[4] Η επιμόρφωση, καίτοι και κρίνεται πρόωγη, δεν είναι ο θύλα για όλα τα σχολικά εγχειρίδια. Προσέχεται να παρουσιάζονται ολοκληρωμένες θεματικές ενότητες εφόσον η νέα πληροφορία των ΔΕΠΤΕ - ΑΠΕ αφορά την έννοια του «θέματος». Για καθένα τεχνικό θέμα/φαινομενολογική σχέση δεν παρουσιάζονται το σύνολο της μελέτης. Παρασώζεται το σύνολο εφόσον τα σχολικά εγχειρίδια της Γ΄ τάξης και θεματικές ενότητες για τις υπόλοιπες τάξεις.

[5] Στην κοινή μας δεν κατατάσσεται στην κοινή των κεφαλαίων 5 έως 7 διότι δεν περιλαμβάνονται στην αρχική αποστολή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.